

A KINYILATKOZTATÁS FOGALMA A CORPUS PAULINUM-BAN

A különféle események együttes sokaságán kívül a történelem fogalmához az a plusz is hozzátartozik, hogy Isten tervét, szándékát is kitapinthatjuk belőle. A történelem végső soron Isten önkinyilatkoztatásának története, vagyis üdvösségtörténet.¹

A következőkben az Ef 3,1–13 szakasz szövegének elemzése által rámutatunk arra az üdvösségtörténeti fordulatra, amely Isten Fia megtestesülése által valósult meg. Azelőtt az ígéret szövetségein kívül élők, mint „pogányok” minden reményt nélkülözve éltek (vö. 2,12), attól kezdve pedig az ígéret részeseivé és társörököseivé váltak az evangélium által (3,6: διὰ τοῦ εὐαγγελίου).² A misztérium, amelyre hosszú időn át csend borult, most Jézus Krisztusban nyilvánvaló lett (vö. Róm 16,26: φανερωθέντος δὲ νῦν). Az üdvösség horizontja tehát Krisztusban kitárult, hogy a Lélek minden teremtményt összegyűjtsön az Atyánál.

1. AZ EFEZUSI LEVÉL 3,1–13 SZAKASZA

A 3,1–13 szakasz a kinyilatkoztatást érintő témákban feltűnően gazdag: kinyilatkoztatás (3.: ἀποκάλυψις), ismertté tesz (3.5.10.: γνωρίζω), világossá tesz (8.: φωτίζω), majd annak ellentéte: elrejt (9.: ἀποκρύπτω). A kinyilatkoztatás tárgya a misztérium (3.4.9.: τὸ μυστήριον), amely Krisztus titka (4.: μυστηρίον τοῦ Χριστοῦ; vö. 8. vers), és amelynek megvalósulása (9.: ἡ οἰκονομία) Isten sokféle bölcsességében (10.: ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ) nyer kifejeződést.

A fentiekben kiemelt kifejezések (amelyekhez még odakapcsolható a mennyei fejedelemségek és hatalmasságok szókapcsolat is) bőségesen megtalálhatók az apokaliptikus irodalomban; a bölcsesség (10.: σοφία) és értelem (4.: συνεσις) pedig a bölcsességi írások kulcsszavai. Mivel a titok elrejtettsége és föltárulása az apokaliptikus írások központi témája, joggal gondolunk arra, hogy ez a szellemi irányzat nagy hatást gyakorolt az Efezusi levél szerzőjére. Észre kell venni azonban a lényeges különbséget: míg a ke-

1 Az események sorozata önmagában még nem nevezhető történelemnek. A választott nép történelmi tudata akkor alakul ki, amikor a velük történt eseményekben „Jahve keze nyomát” fedezik föl. Az idő így olyan korszakok egymásutánja, amelyben kitapintható az Úr működése. A történelmi események értékelésének csakis Isten örök és gondviselő tervének szempontjából van értelme; máskülönben nem jutunk előbbre annál, hogy egyes események bizonyos szempont szerinti fölsorolását és véges értékek szerinti értékelését nyújtjuk (pl. osztályharc alakulása, gazdasági növekedés mértéke, csaták és háborúk sorozata egy nép térhódítását illetően stb.). Bővebben lásd: Thorday A.: *A szövetség mint ajándék és elkötelezettség*, Agapé, Szeged 1996, 30.

2 Vö. 1,5: *Jézus Krisztus által*; 2,13: *Krisztus vére által*

reszténység előtti és azon kívüli apokaliptika szerint a misztérium valahol keresendő, addig a keresztény szerzők valakiben, pontosabban Krisztusban látják föltárulni Isten addig rejtett titkát.³

Az Efezusi 3,1–13 szakasza párhuzamba állítható a Kolosszei levél 1,23–29 szakaszával:

	Kolosszei 1		Efezusi 3
23c	ἐγὼ Παῦλος διάκονος.	1	ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος
24a	ὑπὲρ ὑμῶν	1	ὑπὲρ ὑμῶν
24b	τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ	13	ἐν ταῖς θλίψεσίν μου ὑπὲρ ὑμῶν
25a	ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος	7a	οὗ ἐγενήθην διάκονος
25b	τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς	2	τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς
26a	τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν	4b 5a 9	τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη... τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων
26b	νῦν δὲ ἐφανέρωθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ	5b	νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις
27 28a	γνωρίσαι τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὃ ἐστὶν Χριστὸς ἐν ὑμῖν... ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν	8b	τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸ ἀνεξιχνίαστον πλοῦτος τοῦ Χριστοῦ
29b	κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει	7c	κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ

Az apostol hangsúlyozottan kiemeli, hogy a kinyilatkoztatás egyedül Isten kegyelmének köszönhető (3,2: χάρις τοῦ θεοῦ), mert az ő tetszése szerint (1,9: κατὰ τὴν

³ A jelenséget Émile Cothenet „Prophétisme dans le Nouveau Testament” című tanulmányában „súlypont-áthelyeződésnek” („un déplacement du centre de gravité”) nevezi (megjelent a *Dictionnaire de la Bible, Supplément VIII.* kötetének 1304. oldalán).

εὐδοκίαν αὐτοῦ) és akaratának szándéka szerint (1,11: κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ) valósult meg Krisztusban.⁴ Isten ismerete nem az ember kezdeményezésének köszönhető, hanem elsődlegesen Isten az, aki ismer bennünket (vö. Gal 4,9),⁵ és választottaival megismerteti misztériumát (vö. Ef 1,9; 3,3; Kol 1,27).

2. AZ ISTENI KINYILATKOZTATÁS CÍMZETTJEI

Autentikusnak tartott leveleiben Szent Pál apostol a kinyilatkoztatást mindenek előtt eszkatologikus valóságként értelmezi,⁶ és mindig hangsúlyozza isteni eredetét (2Kor 5,18: τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ; vö. 1Kor 11,18). A Rómaiakhoz írott levelében így tanít: Ami megismerhető az Istenből, az nyilvánvaló előttünk, mivel Isten nyilvánvalóvá tette számunkra (1,19: ὁ θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐφάνηρωσεν). A Teremtés könyvére utal, amikor azt írja: Isten ugyanis, aki ezt mondta: „Sötétségből világosság ragyogjon fel”, ő gyújtott világosságot szívünkben, hogy felragyogjon előttünk Isten dicsőségének ismerete (2Kor 4,6). Az ember felelősségét hangsúlyozva Pál apostol kijelenti, hogy mindenki elegendő lehetőséget kap a láthatatlan Isten megismerésére: alkotásaiból a Teremtő felismerhető (vö. Róm 1,19–21).⁷ De amint Isten különbözőnek teremtette az embereket, úgy különféle az a mód, ahogyan kapcsolatba lép velük. Tehát mindenki elegendő, de nem egyforma lehetőséget kap Isten megismerésére.

A páli levélgyűjtemény „apostoloknak” és „prófétáknak” nevezi mindazokat, akiknek Isten föltárja önmagát. A két elnevezés szorosan összefügg: olyan szolgálatokat jelölnek, amelyek egymásra épülnek. Az „apostol” elsődlegesen Krisztus föltámadásának tanúját jelöli,⁸ a „próféta” pedig a hittitkok megértője és megfogalmazója.⁹ Míg az apostol elsődleges kötelessége a hitetlenek előtti tanúságtétel Krisztus föltámadásáról,¹⁰ addig az újszövetségi „próféta” küldetése inkább a hívőkhöz szól, hogy buzdítva, vigasztalva építse az egyház közösségét (vö. 1Kor 14,3–4).

Apostoli meghívásáról vallva Szent Pál Isten szabad kezdeményezését emeli ki (vö. Gal 1,15: εὐδοκίῃσεν); az általa hirdetett evangéliumról pedig határozottan állítja, hogy

4 A passzív igealak is erre utal (3,5a: ἐγνωρίσθη).

5 János szavaival úgy mondanánk, hogy *Isten előbb szeretett minket* (1Jn 4,19).

6 Vö. Róm 2,5; 1Kor 1,7; 3,13 stb.

7 Isten ugyan megláttatta hatalmát és dicsőségének gazdagságát mind a zsidókkal, mind a pogányokkal (vö. 9,22–24), mégis sokakban nem talált visszhangra (vö. 1,28). Lásd erről bővebben Heinrich Schlier, „La connaissance de Dieu d’après les Épitres de St Paul” című cikkét a *Cogitatio Fidei* n°37 számában (Paris 1969), különösen is a 208–209. oldalakon írottakat.

8 Vö. *Nem vagyok apostol? Nem láttam Jézust, a mi Urunkat?* (1Kor 9,1)

9 Vö. *Legyen bár prófétáló tehetségem, tudjam az összes titkot és minden ismeretet... töredékesen ismerünk és töredékesen prófétálunk* (1Kor 13,2,9).

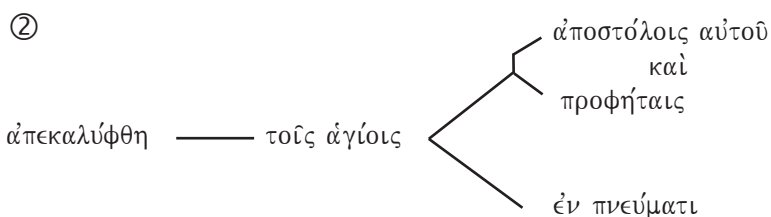
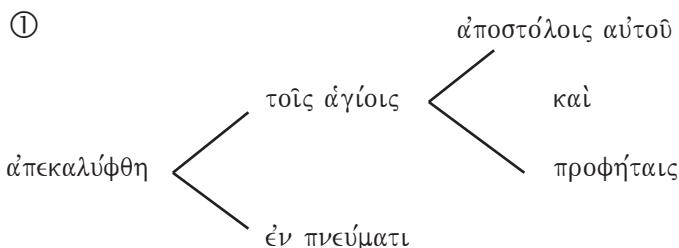
10 „A próféta nagysága abban áll, hogy miközben Istennel való élő kapcsolatának köszönhetően értmét (νοῦς) átjárja az isteni misztérium, alkalmassá válik azok érthető megfogalmazására is” – állapítja meg Émile Cothenet a „Prophétisme dans le Nouveau Testament, IV” című tanulmányában (megjelent: *Dictionnaire de la Bible, Supplément VIII*, Paris 1962, col. 1296).

Jézus Krisztus kinyilatkoztatásából kapta (vö. Gal 1,12),¹¹ amikor Isten föltárta hatalmát a föltámadt Krisztusban. Pál és a többi apostol egyaránt Isten akaratából (διὰ θελήματος θεοῦ)¹² lettek apostollá illetve prófétává, és a Lélek erejében teljesítik küldetésüket.¹³

Az előzőekben idézettek alapján úgy látszik, mintha Isten csak keveseknek („apostoloknak és prófétáknak”) nyilatkoztatná ki önmagát. A Kol 1,26-ot olvasva azonban a horizont kitágul: a misztérium, amely örök idők és nemzedékek óta rejtve volt, most megnyilvánult az ő szentjeinek. Az a sokféle szolgálat, amit az egyházban megkülönböztethetünk, és amiket már az apostoli kor is szükségesnek tartott, végső soron arra való, hogy minden emberhez eljuttassa az örömhír üzenetét, és felépítse Krisztus testét.¹⁴

3. A LÉLEK SZEREPE A KINYILATKOZTATÁSBAN

Az Efezusi levél 3. fejezetének 5. versében a következőket olvassuk: (Krisztus misztériuma ... most) ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι. Az apostol írása többféle teológiai értelmezést kínál aszerint, hogy a mondatot nyelvtanilag és logikailag miként értelmezzük. Mondattanilag a következő változatok lehetségesek:

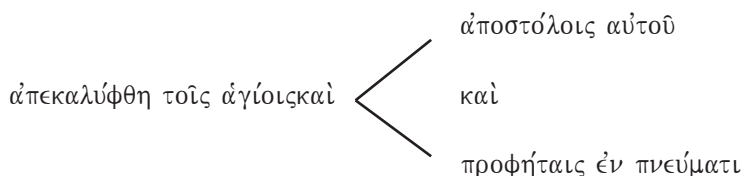
11 A galaták ellenben csak közvetett módon, az apostol tanításán által részesültek Isten kinyilatkoztatásában (vö. Gal 1,8; 1Tessz 2,13).

12 1Kor 1,1; 2Kor 1,1; Gal 1,1; Ef 1,1; Kol 1,1; vö. 1Kor 12,28; Kol 1,25.

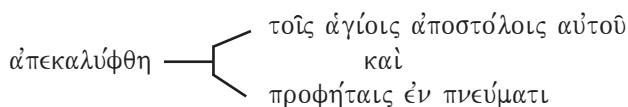
13 Az apostolok és próféták Krisztus küldetésében járnak (vö. 1Kor 1,17; Róm 1,5; 15,17–19; Ef 4,11), és a Lélek közreműködése által tesznek csodákat és jeleket (vö. 1Tessz 1,5; 1Kor 2,4–5; 12,8–11; Kol 1,29).

14 Vö. (Krisztus) némelyeket apostollá, másokat prófétává, ismét másokat evangélistává, pásztorrá és tanítóná tett, hogy szolgálatuk betöltésére neveljék a szenteket, és fölépítsék Krisztus testét. (Ef 4,11–12)

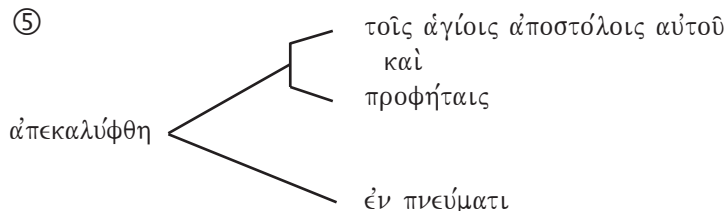
③

④

⑤

A különböző szintaktikai változatoknak megfelelően a következő értelmezések adódnak: Az ①-es szerint Isten kinyilatkoztatása szentjeinek szól, és a Lélekben valósul meg; a szentek pedig nem mások, mint Krisztus apostolai¹⁵ és prófétái. A ②-es változat szerint a mondat hangsúlya a szenteknek való kinyilatkoztatáson van. A ③-as változat a szenteknek szóló kinyilatkoztatás két befogadóját Krisztus apostolaiban és a Lélekben működő prófétákban nevezi meg. A ④-es szerint Krisztus misztériumát az Isten az ő szent prófétáinak és a Lélekben működő prófétáknak nyilatkoztatja ki. Végül az ⑤-ös változat a Lélek szerepét emeli ki: szent apostolainak és prófétáinak Isten a Lélekben nyilatkoztatja ki Krisztus misztériumát.

Hogyan értsük az ἐν πνεύματι kifejezést? Az ἐν Χριστῷ-hoz hasonlóan komplex, sőt transzcendens jelentéstartalmat hordoz, ezért nem egyformák a fordítások („Lélek által”, „Lélekben”, „Lélek szerint”). A Feuillet meglátása szerint a „Krisztusban” formula a keresztény egzisztencia objektív alapjára, míg a „Lélekben” kifejezés annak szubjektív és benső szempontjára mutat rá.¹⁶

A fenti rajzok alapján szemléletesen látjuk, hogy az Ef 3,5-ben olvasható ἐν πνεύματι kifejezés vagy a prófétákra, vagy általában a „szentekre”, vagy a kinyilatkoztatásra

¹⁵ Megfigyelhetjük, hogy a Szentírás soha nem szól „Isten apostolairól” vagy a „Lélek apostolairól”, hanem mindig csak „Krisztus apostolairól”. Ellenben nemcsak „Krisztus Jézus szolgája” lehet valaki, hanem „Isten szolgája”, az „evangélium szolgája” (vö. Ef 3,7; Kol 1,23), az Egyház szolgája (vö. Kol 1,25) vagy az „éltető Lélek szolgája” (vö. 2Kor 3,6).

¹⁶ Feuillet, A.: „Romains”, in *DBS X*. kötet, Paris 1983, 817.

vonatkozhat. „Véleményem szerint – írja H. Schlier – a ἀγίοις-t az ἀποστόλοις-szal és a προφῆταις-szal kell összekapcsolni annak ellenére, hogy a két főnév közé került az αὐτοῦ névmás; az ἐν πνεύματι határozó miatt nem maradt ugyanis máshol helye”,¹⁷ vagyis az első változat (①-es rajz) mellett foglal állást. R. Schnackenburg értelmezése szerint az ἐν πνεύματι elsődlegesen a prófétákra vonatkozik, míg a ἀγίοις az ἀποστόλοις-szal áll szoros összefüggésben (④-es rajz).¹⁸ Az Efezusi levélben olvasható analógiákra hivatkozva¹⁹ C. Reynier szerint az ἐν πνεύματι az igéhez kapcsolódik,²⁰ vagyis a fenti rajzok közül vagy az elsőt, vagy az ötödiket tartaná elfogadhatónak.

A „passivum divinum”-ban álló ἀποκαλύπτω ige a kinyilatkoztatás folyamatában Isten kezdeményezésére mutat rá,²¹ az αὐτοῦ névmás Krisztus apostolaira (H. Schlier szerint prófétáira is) vonatkozik, az ἐν πνεύματι pedig arra utal, hogy mindez a Lélek erejében történik. Tehát a lehetséges mondattani fölfogások közül²² az elsőként fölvázoltat tartjuk a legjobb értelmezésnek, illetve az ötödiket tartjuk még elfogadhatónak.

Fenti megállapításunkat azzal kívánjuk megtámogatni, hogy más páli írásokat is áttekintünk abból a szempontból, hogy a Szentlélek kinyilatkoztatásban betöltött szerepét megvilágosítsuk.

Pál apostol tisztában van azzal, hogy igehirdetése sokakban megütközést kelt: a megfeszített Krisztus a zsidóknak botrány, a pogányoknak pedig balgaság – írja az 1Kor 1,23-ban; akik azonban a Szentlélek örömeivel (1Tessz 1,6: μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου) fogadják az ígét, mindez Isten ereje és bölcsessége (1Kor 1,24; vö. 1,18).

A hirdetett örömhír nem pusztán szavak által jut el az emberekhez, hanem Isten Lelkének bizonyító ereje által.²³ Másrészt az evangélium befogadása vagy elutasítása háttérben is a Szentlélek műve fedezhető fel: Aki Isten Lelke által szól (ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν λέγει), az egy sem mondja: »Átkozott legyen Jézus«; de azt sem mondhatja:

17 Schlier, H.: *La lettera agli Efesini*, Paidea, Brescia 1973, 231.

18 Schnackenburg, R.: *The Epistle to the Ephesians.*, Commentary, T&T Clark, Edinburgh 1991, 133.

19 Szabad utunk van egy Lélekben az Atyához (2,18); ...teljete meg Lélekkel (5,18); imádkoztatok a Lélekben könyörögve (6,18).

20 Reynier, C.: *Évangile et mystère, Les enjeux théologiques de l'Épître aux Éphésiens*, Lectio Divina n° 149, Cerf, Paris 1992, 149.

21 A Szent István Társulat által először 1973-ban kiadott és a Békés–Dallos-féle fordítások úgy értelmezik a mondatot, mintha a Lélek lenne a kinyilatkoztató. Meggyőződésünk szerint az ilyen fordítások figyelmen kívül hagyják a passzív szó szerkezetet és a Lélek előljárószavát.

22 Vö. Abboth, T. K.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles to the Ephesians and to the Colossians*, International Critical Commentary n°8, Edinburgh 1956, 81–82; Lincoln, A. T.: *Ephesians*, Word Biblical Commentary n°42, Dallas 1990, 178–179.

23 Tanításom és igehirdetésem – írja Szent Pál – nem az emberi bölcsesség megejtő szavaiból állt, hanem a Lélek és az erő bizonyosságából (1Kor 2,4: ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως).

A Tesszalonikiakhoz írt első levélben a Lélek szerepéről hasonlóakat olvashatunk: Mert a mi evangéliumunk nemcsak szavakban jutott el hozzátok, hanem erővel, és Szentlélekkel, és teljes bizonyossággal (1,5: καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἁγίου καὶ [ἐν] πληροφορίᾳ πολλῇ).

»Jézus az Úr«, hacsak nem a Szentlélek által (1Kor 12,3: εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ).²⁴ Tehát Isten Lelke nemcsak külső, objektív feltétele a kinyilatkoztatásnak, hanem az ember megtisztításával bensőleg teszi lehetővé a kinyilatkoztatás befogadását (vö. 1Kor 6,11).

Az Istentől eredő Lélek (1Kor 2,12: τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ) új életet fakaszt: ő imádkozik az emberben,²⁵ és általa Krisztus gondolatainak (1Kor 2,16: νοῦς Χριστοῦ) birtokában él a hívő. Általa vagytok – emlékezteti olvasóit Pál apostol – Krisztus Jézusban, aki Istentől bölcsességünké, megigazulásunkká, megszentelődésünké és megváltásunkká lett (1Kor 1,30). Érdemes felfigyelni itt arra, hogy Szent Pál mindezeket Krisztusról állítja, és így megvilágítja, hogy amint Istenben, úgy Krisztusban sem lehet szétválasztani létét és működését.²⁶

A „Corpus Paulinum” írásait olvasva meggyőződhetünk arról, hogy a keresztény, vagyis a krisztusi élet (ἐν Χριστῷ) el nem választható a Szentlélek működésétől: az igazi örömet a Lélek fakasztja (vö. Róm 14,17), ugyanakkor a hívő az Úrban éli át (Fil 3,1; 4,4.10: ἐν κυρίῳ). Isten szeretete, amely Jézus Krisztusban nyilvánul meg (vö. Róm 8,39), a Szentlélek által adatik számunkra (Róm 5,5: διὰ πνεύματος ἀγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν). Ugyanez állapítható meg a békéről (vö. Róm 14,17 és Fil 4,7), a szabadságról (vö. 2Kor 3,17 és Gal 2,4), az életről (vö. 2Kor 3,6 és Róm 8,2; 6,23; 2Kor 4,10; stb.) és a dicsőségről (vö. 2Kor 3,8 és Fil 4,19).²⁷

A Krisztusban való új életről Pál apostol úgy ír, mint amely a hívő számára már megadatott ajándékul (1Kor 2,12: χαρισθέντα; vö. Róm 5,5; 1Tessz 4,8), ugyanakkor nem lehet azt egyszeriben birtokba venni, hanem mint szeretetkapcsolatot²⁸ a mindennapokban kell megélni.

Az ember még embertársát sem képes megérteni,²⁹ mennyivel inkább így van ez a mindenható Istennel!³⁰ Az embert csak Teremtője ismeri a maga teljességében.³¹ Szent

24 A közösség szolgálatára kapott különféle karizmák szintén a Lélek megnyilvánulásai (1Kor 12,7: ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος).

25 Vö. Róm 8,15.26; Gal 4,6.

26 Krisztus krisztusivá, vagyis kereszténnyé teszi a benne hívőt. A későbbi teológiai gondolkodás odáig merészkedik, hogy egyenesen „átistenülszről” (θεόσις) mer beszélni (vö. Szent Iréneusz ἀνακεφαλαιώσις-tana).

27 A keresztény egzisztenciát a Krisztussal illetve a Lélekkel fennálló kapcsolat határozza meg: Róm 8,9.10; 1Kor 1,30; 3,16; 2Kor 5,17; 13,5; Gal 2,20.

28 Lásd Róm 8,28: τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν θεόν, vö. 1Kor 2,9.

29 Dávid királlyá kenésekor Sámuel próféta számára világossá lesz, hogy bár az ember azt nézi, ami a szeme előtt van, de az Úr azt nézi, ami a szívben van (1Sám 16,7 a LXX fordításában: ἀνθρώπος ὄψεται εἰς πρόσωπον ὁ δὲ θεὸς ὄψεται εἰς καρδίαν).

30 Judit a következő szavakkal feddi meg Betulia előljáróit: *Próbára teszték az Urat, a Mindenhatót? Úgy nem ismeritek meg nagyságát soha! Az emberi szív mélységeit sem tudjátok kikutatni, sem eszének járását kibogozni. Hogyan tudnátok akkor ezek alkotóját, az Istent kifürkészni, gondolataiba behatolni és terveit megérteni?* (Jud 8,13–14)

31 A próféta szavaival Isten erről így tanít: *Én, az Úr vagyok a szívek vizsgálója, a lelkek megítélője, mindenkiel úgy bánok, ahogyan élete és tetteinek a gyümölcse szerint megérdemli* (Jer 17,10; vö. 11,20; 20,12; Zsolt 44,22; Péld 15,11; Bölcs 1,6; Róm 8,27; Jel 2,23). A templom felszentelésekor pedig Salamon így

Pál meggyőzően érvel amellett, hogy egyedül a Szentlélek képes behatolni Isten titkaiba: A Lélek mindent megvizsgál, még Isten mélységeit is (1Kor 2,10: τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐραυνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ); majd így folytatja: Senki sem ismerheti, ami Istenben van, csak Isten Lelke (2,11b: τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ).

Érdeemes megfigyelni, hogy az ἐραυνᾷ ige mind a Septuagintában, mint az Újszövetség írásaiban értelmi képességet feltételező kutató tevékenységet jelent, vagyis alanya soha nem élettelen tárgy, élő növény, de még csak állat sem, hanem mindig az ember vagy Isten.³² Míg a Teremtő tökéletesen ismeri teremtményét, addig az ember szüntelen vágyódik arra, hogy mind teljesebb istenismeretre jusson; ez azonban csak az által lehetséges, aki tökéletes egységben van Istennel, az Atyával, vagyis magának a Szentléleknek segítségével.

Isten kinyilatkoztatása a Lélek erejéből fogalmazódik meg az apostolok és próféták ajkán, akik tehát nem saját bölcsességüket adják tovább, hanem amit Isten Lelke sugall számukra. Az apostol erről így ír a korintusi híveknek (1Kor 2,13):

ἃ καὶ λαλοῦμεν	Ezeket hirdetjük is,
οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις	de nem emberi bölcsességből tanult szavakkal,
ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος,	hanem a Lélektől jött tanítással,
πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες.	a lelki dolgokat a lelki embereknek magyarázva.

Az újszövetségi Szentíráshoz készített görög nyelvtanában N. Turner rámutat arra, hogy az 1Kor 2,13-ban szereplő διδακτοῖς – a Jézus által is idézett (Jn 6,45: Mindnyájan Isten tanítványai lesznek) – az Iz 54,13-ban olvasható πάντας τοὺς υἱοὺς σου διδακτοῦς θεοῦ prófécia hatását viseli.³³ A διδακτοῦς θεοῦ és a διδακτοῖς πνεύματος párhuzamos használata jelzi, hogy Szent Pál nem egyszerűen lelki tanításokról szól, hanem egyértelműen az Isten Szentlelkéből eredő kinyilatkoztatásról.

A keresztény bölcsességről tanítva Pál apostol a szembeállítás irodalmi formáját alkalmazza. De meglepő módon – ahelyett hogy a „lelki bölcsességet” (πνευματικὴ σοφία)

fohászodik Istenhez népéért: ... bocsáss meg, cselekedj és bánj mindenkivel tettei szerint, ahogyan megismerted a szívét, hiszen egyedül te (LXX: σὺ μόνωτατος) ismered minden embernek a szívét (1Kor 8,39).

32 Vö. Ter 31,33.35.37; 44,12; MTörv 13,15; Bír 6,29; 2Sám 10,3; 1Kir 21,6; 2Kir 10,23; 1Kron 19,3; Jud 8,14; Péld 20,27; Jo 1,7; Jer 27,26; 1Mak 9,27; Jn 5,39; 7,52; Róm 8,27; 1Pt 1,11; Jel 2,23. Vö. Delling, G.: „ἐραυνᾷ”, in *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament* II. kötet, 653–654.

33 Deutero-Izajás hatása nem meglepő, hiszen Szent Pál e szakaszban két másik alkalommal is idézi a fogság prófétáját (1Kor 2,9; vö. Iz 64,3 és 1Kor 2,16; vö. Iz 40,13). Lásd Turner, N.: *Grammatical insights into the New Testament*, Edinburg 1965, 90. oldal: „Syntax of the noun, &3”. A fent idézett deutero-izajási szövegen kívül a Septuaginta csak az 1Mak 4,7-ben használja a διδακτοῖ főnevet.

helyezte volna szembe az „emberi bölcsességgel” (ἀνθρώπινη σοφία) – az előző versben Isten ajándékeként említett, a bölcsességet hordozó Lélekre (πνεύμα-*ra*) tesz utalást. Az evilági bölcsességgel így a Lélek által tanított isteni bölcsesség áll szemben.³⁴

Szent Pál tehát tudatában van annak, hogy apostoli küldetése teljesen Isten Szentlelkétől függ:

- Ő tárja föl Isten rejtett titkait, amely a világ üdvösségére vonatkozik;
- Ő teszi ismertté azt a sokféle adományt, amellyel Isten élteni népét;
- Ő adja ajkára azokat a szavakat, amelyekkel Krisztus evangéliumát hirdetni kell.

Dr. Thorday Attila
tanszékvezető főiskolai tanár, GFHF

³⁴ Hasonló szembeállítást olvasunk két fejezettel később, az 1Kor 4,3.5-ben: *Egyáltalán nem törődöm azzal – írja Szent Pál –, hogy ti mondtok felőlem ítéletet, vagy más emberi bíróság... Az Úr mond fölöttem ítéletet.*